

Το πρώτον δημοσίου δικαίου έγγραφον του υπό σύστασιν νέου ελληνικού κράτους: Η της εν Καλτεζαίς συνελεύσεως πράξις

Της Δρος Ζωής ΜΟΛΦΕΤΑ-ΦΩΤΙΑΔΗ

Ενάμισυ περίπου μήνα μετά την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασεως οι πολεμικές επιχειρήσεις βρισκονταν σε πλήρη εξέλιξη. Ολόκληρη η Ελλάδα, με τα όπλα στο χέρι πολεμούσε τον υπέρ πάντων αγώνα. Τα θέατρα των επιχειρήσεων πολλά και ακόμη περισσότεροι οι Τούρκοι καταπιεστές, που με σύντονες προσπάθειες είχαν ήδη αρχίσει να μεταφέρουν προς την καρδιά της Επανάστασεως, τον Μωριά, στρατεύματα και από άλλες περιοχές για να την πνίξουν στο αίμα. Ο Ομέρ Βρυώνης και ο Κιοσσέ Μεχμέτ, με προσωπική εντολή του ίδιου του, Χουρσίτ πασά, εντεταλμένου του Σουλτάνου για τις υποθέσεις της Ελλάδος¹, κατηφόριζαν με γοργούς ρυθμούς σαρώνοντας τα πάντα στο διάβα τους και σημειώνοντας σημαντικές επιτυχίες γοήτρου, όπως στην Αλαμάνα και πραγματοποιώντας κινήσεις παραδειγματισμού, όπως η εκτέλεση του Αθανασίου Διάκου.

Προ του επερχομένου κινδύνου, ο κατά γενική αναγνώριση αρχηγός της Πελοποννήσου Πετρόμπεης Μαυρομχάλης συνειδητοποίησε, ότι μόνον με συντονισμένες ενέργειες μπορούσε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά ο εχθρός. Την ίδια άποψη είχαν και πολλοί άλλοι πρόκριτοι, βασιζοντας πολλές ελπίδες στην συνδρομή των νησιωτών. Όμως αυτές οι συντονισμένες ενέργειες δεν θα μπορούσαν να γίνουν παρά μόνο κάτω από την στιβαρή καθοδήγηση μιας κεντρικής διοίκησης, που θα απολάμβανε της εμπιστοσύνης όλων των αγωνιζομένων. Η Μεσσηνιακή Γερουσία είχε ήδη δώσει κάποια τέτοια δείγματα, αλλά ο χαρακτήρας της ήταν περισσότερο τοπικός, αφού ανάλογες προσπάθειες είχαν γίνει και σε άλλες περιοχές της Πελοποννήσου, με την δημιουργία τοπικών εφορειών². Έτσι, ο συντονιστικός της ρόλος δεν θα μπορούσε να είναι όσο θα έπρεπε αποτελεσματικός.

Με πρόταση των οπλαρχηγών της Μάνης αποφασίσθηκε να συγκεντρωθούν οι αντιπρόσωποι των αγωνιστών και οι κυριότεροι οπλαρχηγοί στο Λεοντάρι. Την πρόταση αυτή την γνωστοποίησαν με επιστολή τους προς την Μεσσηνιακή Γερουσία³, αναγγέλλοντας ταυτόχρονα και την συμμετοχή των νησιωτών σε αυτή.

Η συνέλευση όμως αυτή δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Ματαιώθηκε την τελευταία στιγμή, ίσως λόγω των πολεμικών επιχειρήσεων που απαιτούσαν την παρουσία πολλών οπλαρχηγών στα στρατόπεδα και στα πεδία των μαχών. Έτσι, λίγες μέρες αργότερα, αμέσως μετά την ευτυχή έκβαση της μάχης στο Βαλτέτσι, συγκλήθηκε νέα συνέλευση στην

Μονή των Καλτεζών, που βρίσκεται στην περιοχή της Μαντινείας, λίγα χιλιόμετρα νοτίως της Τριπολιτσάς.

Οι συμμετασχόντες στην συνέλευση δεν είχαν προκύψει από εκλογές, παρά το γεγονός ότι αυτός ήταν ο ενδεδειγμένος τρόπος που εφαρμοζόταν και στο παρελθόν, σύμφωνα με το δημογεροντικό σύστημα. Οι περιστάσεις ήταν τέτοιες που δεν επέτρεπαν μια τέτοια πολυτέλεια. Παρευρέθηκαν εκείνοι που μπόρεσαν, ενώ πολλοί άλλοι, με ιδιαίτερη υπόληψη και επιρροή, δεν μπόρεσαν ή δεν θέλησαν να συμμετάσχουν⁴.

Πρόεδρος της συνελεύσεως ανέλαβε αυτοδικαίως ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης ενώ καθήκοντα Γραμματέως ανέλαβε «αυθορμήτως» ο Ρήγας Παλαμήδης. Οι εργασίες της κράτησαν περίπου μίαν εβδομάδα, σε μία και μοναδική συνεδρίαση που διεκόπτετο στο τέλος κάθε μέρας και συνεχίζετο την επόμενη. Στο τέλος της συνεδρίασης αυτής εξέδωσε μια Πράξη, που ονομάστηκε «Αποδεικτικόν και κυρωτικόν γράμμα». Αντί άλλου τίτλου έφερε επί κεφαλής το ωραιότερο και περιληπτικότερο όνομα: «Πατρίς». Το πλήρες κείμενο αυτού του ιδιαίτερα σημαντικού εγγράφου έχει ως εξής:

ΠΑΤΡΙΣ

Η γενική ευταξία των υποθέσεων της Πατρίδος μας Πελοποννήσου και η αισία έκβασις του προκειμένου ιερού αγώνος περί της σεβαστής ελευθερίας του γένους μας, επειδή και αναγκαίως απήτουν την γενικήν συνέλευσιν και σκέψιν, συνηθροίσθημεν επί τούτου οι υπογεγραμμένοι από μέρους των επαρχιών μας, έχοντες και την γνώμην όλων των απόντων μελών, κατά την σεβαστήν μονήν των Καλτεζιών.

Κατ' εύλογον κοινήν ημών γνώμην και απόφασιν, και όλων των απόντων, εκλέξαντες τους φιλογενεστάτους Κυρίους τον τε άγιον Βρουθένης Θεοδώρητον, Σωτήριον Χαράλαμπου, Αθανάσιον Κανακάρην, Αναγνώστην Παπαγιαννόπουλον Θεοχαράκην Ρέντην και Νικόλαον Πονηρόπουλον, καθ' υπακοήν και συγκατάνευσιν και αυτών εις την κοινήν ημών ταύτην πρότασιν, τους διορίζομεν, δια να παρευρίσκωνται μετά του ενδοξοτάτου κοινού αρχιστρατήγου μας Π.Μαυρομιχάλη, και πάντες οι άνωθεν επέχοντες την Γερουσίαν όλου του δήμου των επαρχιών της Πελοποννήσου, προηγουμένης της ενδοξότητός του, να συσκέπτωνται, προβλέπωσι και διοικώσι, και κατά το μερικόν και κατά το γενικόν, απάσας τας υποθέσεις, διαφοράς και παν ό,τι συντείνη εις την κοινήν ευταξίαν, αρμονίαν, εξοικονομίαν τε και ευκολίαν του ιερού αγώνος μας, καθ' όποιον τρόπον η Θεία πρόνοια τους φωτίση και γνωρίσωσιν ωφέλιμον, έχοντες κατά τούτο κάθε πληρεξουσιότητα, χωρίς να ημπορή τις να αντιτείνη, ή να παρακούση εις τα νεύματα και διαταγάς των και τούτο το υπούργημα των και η ημετέρα εκλογή θέλει διατρέξει και θέλει έχει το κύρος μέχρι της αλώσεως της Τριπολιτσάς και δευτέρας κοινής σκέψεως.

Και περί μεν της από μέρους των ειλικρινούς, απαθούς και μετά της δυνατής επιμελείας και σκέψεως εις το άνωθεν υπούργημα των εξακολουθίας, καθώς και της από το μέρος ημών τε και όλων των απόντων υπακοής και άνευ τινός ανθιστάσεως, προφασιολογίας και αναβολής της εξακολουθίας και ενεργείας των νευμάτων και διαταγών των, ελάβομεν αμφοτέρα τα μέρη τον προσήκοντα όρκον ενώπιον του υψίστου Θεού, εν βάρει συνειδότος και της τιμής μας. Και ούτως επεδόθη αυτοίς το παρόν ενυπόγραφον αποδεικτικόν και κυρωτικόν γράμμα μας.

1821 μαιόν 26

Έλους Ανθιμος

Δημήτριος Καραμάνος

Παναγιώτης ιερέυς Οικονόμου
 Κανέλλος Δεληγιάννης
 Νικόλαος Ταμπακόπουλος
 Ρήγας Παλαμίδης
 Αθανάσιος Κυριακός
 Κωνσταντίνος Ζαφειρόπουλος
 Αθανάσιος Κ. Κυριακός
 Βασίλειος Σακελλαρόπουλος
 Ο Πρωτοσύγκελλος Αμβρόσιος
 Παναγιώτης Κρεββατάς
 Αθανάσιος Γρηγοριάδης
 Παναγιώτης Ζαφειρόπουλος
 Δημήτριος Παπατσώνης

Μανώλης Μελετόπουλος
 Πέτρος Σαλαμόνης
 Παναγιώτης Γουλόπουλος
 Γεώργιος Αγαλόπουλος
 Νικόλαος Πετμεζάς και αδελφοί
 Αναγνώστης Παπαγεωργίου
 Νικόλαος Σπυλιοτόπουλος
 Θεοδωράκης Πουλόπουλος
 Παναγιώτης Μερίκας
 Γεώργιος Δάνεσης
 Νικόλαος Παλλαδάς
 Νικόλαος Παπαγεωργίου

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθούν κάποιες διαφορές που υπάρχουν όσον αφορά τους υπογράφοντες το τόσο σημαντικό αυτό κείμενο. Ο Ιωάννης Φιλήμων, με τον οποίο συμφωνεί και ο Δ.Κόκκινος αναφέρουν τα ονόματα που παρατίθενται πιο πάνω. Στο ιδιαίτερα προσεγμένο όμως έργο της Εκδοτικής Αθηνών «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους» παρατηρούνται κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις, με την παρουσία κάποιων ακόμη ονομάτων και την απουσία άλλων. Συγκεκριμένα, αναφέρονται ακόμη σαν υπογράφοντες το κείμενο και οι Μιχάλης Κομητάς, Κοσταντής Χρησανθακόπουλος και αδελφοί, Δημήτρης Μέλιος μετά των λοιπών καπεταναίων Αρκαδίας, Σακελάριος Παπαφώτου, Αναγνώστης Τζηροτζάκης και Παπαναγιώτης Παπαλεξίου, ενώ παραλείπονται ο Γεώργιος Δάνεσης και ο Νικόλαος Παπαγεωργίου. Το θέμα χρήζει ίσως πιο επισταμένης έρευνας, αν και η προσωπική μας άποψη συντάσσεται μάλλον με τις πληροφορίες του Ι.Φιλήμονος, δεδομένου ότι είχε εν χείρας του το ένα εκ των δύο πρωτογράφων που είχε γράψει ο Ρήγας Παλαμίδης ως Γραμματέας της Συνέλευσης⁵.

Το έγγραφο αυτό δεν συνυπέγραψαν οι ονομασθέντες μέλη της Γερουσίας, διότι θεωρήθηκε ασυγχώρητο σε ένα και τον αυτόν άνθρωπο η διπλή ιδιότητα του διορίζοντος και του διοριζομένου. Ένα φωτεινό παράδειγμα πολιτικής ευαισθησίας για τις επερχόμενες γενιές.

Μετά την υπογραφή του πρακτικού τελέσθηκε δοξολογία και ορκωμοσία των εκλεγέντων ότι θα εκτελέσουν πιστά τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν. Έδρα της Πελοποννησιακής Γερουσίας ορίσθηκε η Στεμνίτσα της Γορτυνίας. Έμβλημά της, χαραγμένο στην σφραγίδα της ήταν ο σταυρός επί κλάδου δάφνης με τα γράμματα «ΙΣ.ΧΣ- Η Γερουσία της Πελοποννήσου 1821».

Την ίδια κιόλας μέρα της σύστασής της, η Πελοποννησιακή Γερουσία απηύθυνε προς τους Πελοποννησίους μια προκήρυξη προς πανστρατιά δηλώνοντας πως οποιοσδήποτε απειθήσει θα έπρεπε να περιμένει τον βαρύτερο πολιτικό θάνατο. Στην συνέχεια, συνέταξε την ακόλουθη επιστολή, απευθυνόμενη προς τους προκρίτους των Σπετσών⁶.

Πρόκριτοι και διοικηταί της Νήσου Σπετσών,

Αι καιρικά περιστάσεις μας εμπόδισαν έως τώρατος να συνέλθωμεν και συσκεφθώμεν περί των αναγκαίων τη πατρίδι μας δια την μεγάλην έκβασιν του προκειμένου ιερού αγώνος μας. Ήδη δε κοινής συνελεύσεως συγκροτηθείσης, δίκαιον και αναγκαίον συν

τοίς ἄλλοις ἐνεκρίθη, ὅπου ἅπαντα τὰ τῆς πατρίδος μας τέκνα, τὰ τε ἐν ἄρμασι καὶ ἀνευ ἀρμάτων, νὰ συντρέξωσι καὶ συναγωνισθῶσι, καθὰ δυνάμει ἐκαστος ἔχει καὶ εὐλόγως ἀπεφασίσθη ὅτι ὅσοι ἐκ τοῦ τοιούτου χρέους τῶν λείψουσι, κωφεύοντες εἰς τὴν δικαίον φωνὴν τῆς πατρίδος, οὐ μόνον νὰ μὴ ἔχωσι δικαίωμα τοῦ νὰ ὀνομάζωνται πατριῶται μας, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἐξουσίαν εἰς τὰ ὑπάρχοντάτων. Περί τούτων λοιπὸν γράφομεν ἡδη...

Ἀπὸ Καλτεζιαῖς τῆ 26 Μαΐου 1821

Βρεσθένης Θεοδώρητος, Ἐλους Ἄνθιμος, Πρωτοσύγγελος Ἀμβρόσιος, Παπα-Παναγιώτης Οἰκονόμου, Ν. Παλλαδάς, Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, Σ. Χαράλαμπος, Αθ. Κανακάρης, Ἀν. Παπαγιαννόπουλος, Π. Κρεββατάς, Π. Ζαρεφόπουλος, Κανέλλος Δεληγιάννης, Αθ. Γρηγοριάδης, Δ. Παπατσώνης, Ν. Σπηλιωτόπουλος, Ν. Πονηρόπουλος, Δ. Καραμάνος, Κ. Ζαφειρόπουλος, Αθ. Κυριακός, Ἀν. Παπαγεωργίου, Π. Γολόπουλος, Ν. Καραπάουλος, Μ. Κομμητάς, Π. Σαλαμώνος, Ρήγας Παλαμῆδης.

Τὴν ἴδια μέρα ἡ συνέλευση διαλύθηκε καὶ ἡ νεογέννητη Πελοποννησιακὴ Γερουσία μετακινήθηκε ἀπὸ τὴν Καλτεζὲς πρὸς τὴν Στεμνίτσα, ὅπου καὶ ἐγκαταστάθηκε οριστικὰ, ἐγκαινιάζοντας ἀπὸ ἐκεῖ τὸ διοικητικὸ τῆς ἐργῶ.

Βιβλιογραφία

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., ΓΕ.: Περιφερειακὴ Διοίκηση καὶ Τοπικὴ Αυτοδιοίκηση. Τόμ. Α' καὶ Β'. ΣΤ' ἐκδ. Αθήναι, 2003.

ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος: Ἡ Διοικητικὴ οργάνωσις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, Αθήναι 1996.

ΚΛΕΙΩΣΗΣ Χρήστος: Ἱστορία τῆς Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως, Αθήναι 1977.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος: Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, Τόμος Α', Αθήναι 1956.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος: Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, Τόμος Β', Αθήναι 1956.

ΜΟΛΦΕΤΑ-ΦΩΤΙΑΔΗ Ζωή: Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ μέχρι τοὺς χρόνους τοῦ Ὀθωνα, *Διδακτορικὴ Διατριβή*, Αθήναι 2003.

ΜΟΛΦΕΤΑ-ΦΩΤΙΑΔΗ Ζωή: Οἱ τοπικὲς Διοικητικὲς Επιτροπές: Ἡ περίπτωση τῆς Μεσσηνιακῆς Γερουσίας, *Επιθεώρηση Ἀποκέντρωσης Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως καὶ Περιφερειακῆς Ἀνάπτυξης*, τεύχος 32, Αθήναι 2003.

ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΣ Δημήτριος: Κοινοβουλευτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, Τόμος Α', Αθήναι 1935.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων: Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Τόμος Α', Β' ἐκδοσις, Λονδίνο 1860.

ΦΙΛΗΜΩΝ Ἰωάννης: Δοκίμιον Ἱστορικόν, Τόμος Γ', Αθήναι 1860.

1. Διον. Κόκκινου: Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, Τόμος Α', σελ. 462, Αθήναι 1956.

2. Ζ. Μολφέτα-Φωτιάδη: Ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς Τοπικῆς Αυτοδιοικήσεως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ μέχρι τοὺς χρόνους τοῦ Ὀθωνα, σελ. 81-82, Αθήναι 2003.

3. Ζ. Μολφέτα-Φωτιάδη: Οἱ τοπικὲς Διοικητικὲς Επιτροπές: Ἡ περίπτωση τῆς Μεσσηνιακῆς Γερουσίας, σελ., Αθήναι 2003.

4. Ἰωαν. Φιλήμωνος: Δοκίμιον Ἱστορικόν, Τόμος Γ', σελ. 293-294, Αθήναι 1860.

5. Διον. Κόκκινου: Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, Τόμος Β', σελ. 195, Αθήναι 1956.

6. Δημητρίου Πετρακάκου: Κοινοβουλευτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, Τόμος Α', σελ. 252.